

Examen VWO

2008

tijdvak 1
vrijdag 23 mei
9.00 - 12.00 uur

aardrijkskunde

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 37 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 72 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Bij een aantal vragen in dit examen is een cursieve regel achter de eigenlijke vraagzin opgenomen. In deze cursieve regel staat precies vermeld welke antwoordelementen in het antwoord aanwezig moeten zijn om de maximale score te behalen.

LET OP:

De cursieve regel achter de vraagzin kan – afhankelijk van de feitelijke vraag – bijvoorbeeld vermelden:

- dat een verklaring een situatiebeschrijving en een algemene regel (= verklarend principe) moet bevatten.
- dat een uitleg bij een ‘Leg uit waarom vraag’ een oorzaak en een gevolg moet bevatten.
- dat een redenering bij een ‘Redeneervraag’ een vergelijking en een gevolg/conclusie moet bevatten,
- enzovoorts

Je kunt dit examen maken met de 52e druk of met de 53e druk van de atlas. Schrijf op de eerste regel van je antwoordblad welke druk je gebruikt, de 52e of de 53e.

Elke opgave bestaat uit enkele vragen. Bij elke vraag kun je, indien gewenst, de atlas gebruiken.

De kaartnummers in de vragen verwijzen naar de 52e druk, of, als ze tussen haakjes staan, naar de 53e druk van de atlas.

Politiek en ruimte

Opgave 1 – Enclaves in de Kaukasus

Gebruik bron 1 van het bronnenboekje.

De Kaukasus wordt bewoond door een groot aantal volkeren die sterk van elkaar verschillen wat betreft taal, godsdienst en etniciteit.

1p **1** Welke fysischgeografische factor heeft bijgedragen aan deze verscheidenheid?

Kaart 123B (53e druk: 141A) laat zien dat de Kaukasus na 1991 het terrein is geweest van een groot aantal gewapende conflicten.

1p **2** Welke historische gebeurtenis was de belangrijkste aanleiding voor het uitbreken van zo veel conflicten in deze regio?

Vergeleken met de beide andere Kaukasische republieken, Azerbeidzjan en Georgië, zijn er in de republiek Armenië haast geen etnische problemen.

2p **3** Geef hiervoor de oorzaak en geef ook een atlaskaart die het meest geschikt is om deze oorzaak te illustreren.

Gewoonlijk onderscheidt men drie typen territoriale conflicten.

1p **4** Met welk begrip wordt het streven van de bewoners van Nagorno-Karabach om aansluiting te krijgen bij Armenië aangeduid?

In het conflict rond Nagorno-Karabach kiest Turkije vrijwel steeds partij voor Azerbeidzjan.

- 2p **5** Geef hiervoor met behulp van een kaart uit de atlas een niet-economische verklaring.
Je verklaring moet een situatiebeschrijving en een algemene regel bevatten.

Opgave 2 – Uitbreiding van de Europese Unie op de Balkan

Gebruik bron 2 van het bronnenboekje.

Op 1 januari 2007 werd de Europese Unie uitgebreid met Bulgarije en Roemenië. Voor de economie van deze twee landen is de landbouw nog altijd erg belangrijk.

- 2p **6** Welke twee gegevens uit de Grote Bosatlas Statistiek laten die belangrijke positie van de landbouw het duidelijkst zien?

Willen Bulgarije en Roemenië de concurrentie met de andere lidstaten niet verliezen, dan is herstructurering van de landbouw in beide landen dringend noodzakelijk.

- 2p **7** Geef hiervoor de verklaring aan de hand van bron 2.
Je verklaring moet een situatiebeschrijving en een algemene regel bevatten.

Het lijkt niet erg waarschijnlijk dat de uitbreiding van de EU met Bulgarije en Roemenië op korte termijn een groot positief effect zal hebben op de export van Nederlandse tuinbouwproducten.

- 3p **8** Neem onderstaand schema over op je antwoordblad en leg bij elk kenmerk uit waarom de uitbreiding van de EU met Bulgarije en Roemenië op korte termijn weinig effect zal hebben op de export van Nederlandse tuinbouwproducten.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

Kenmerk	Uitleg	
	Oorzaak	Gevolg
Ruimtelijk kenmerk		
Bevolkingskenmerk		
Gebiedskenmerk		

Bulgarije en Roemenië zijn per 1 januari 2007 lid geworden van de EU. Het lidmaatschap van andere Balkanstaten laat nog (even?) op zich wachten.

- 1p **9** Geef een politieke reden waarom de EU besloten heeft andere Balkanstaten voorlopig nog niet te laten toetreden tot de EU.

Stelling: Het ligt meer voor de hand dat Kroatië lid zou zijn geworden van de EU dan Bulgarije en Roemenië.

- 2p **10** Geef vanuit twee verschillende dimensies een argument waarmee je deze stelling kunt verdedigen. Vermeld in je antwoord ook de gebruikte dimensies.

Opgave 3 – Veel steden maken nog geen Randstad

Gebruik de bronnen 3 en 4 van het bronnenboekje.

In de Nota Ruimte (2005) wordt gesproken over de Randstad als een stedelijk netwerk. Kenmerkend voor zo'n netwerkstad is dat er sprake is van een functioneel geheel. Maar is er in de Randstad wel sprake van een functioneel geheel? Om dat te onderzoeken heb je de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: In welke mate is er tussen de gemeenten / stadsgewesten van de Randstad sprake van specialisatie wat betreft de bovenlokale voorzieningen?

- 2p **11** Formuleer twee deelvragen die je zou kunnen stellen om antwoord te vinden op deze onderzoeksvraag.

Uit onderzoek door het Ruimtelijk Planbureau blijkt echter dat de Randstad niet als één stedelijk geheel functioneert.

- 1p **12** Welke aanwijzing geeft bron 4 voor die conclusie?

Zie kaart 57A (53e druk: 61A).

- 3p **13** Verklaar **in drie stappen** het verschil tussen de ruimtelijke patronen van winkelbezoeken (bron 4) van de stadsgewesten Amsterdam en Utrecht vanuit de Centrale Plaatsen Theorie.

Vergelijk de beide stadsgewesten met elkaar. Geef op basis van die vergelijking een situatiebeschrijving en twee algemene regels waarmee je het verschil in winkelgedrag kunt verklaren.

Opgave 4 – Binnenstaten in Afrika

Gebruik bron 5 van het bronnenboekje.

In 1993 heeft Eritrea zich afgescheiden van Ethiopië en is een onafhankelijk land geworden.

- 2p **14** Beschrijf de daardoor ontstane vervoerskundige situatie voor Ethiopië en geef ook aan waarom deze nadelig is voor dit land.

Op bron 5 zie je in gebied A vijf en in gebied B zes binnenstaten. Het 'spoor netwerk' in gebied B is veel dichter dan dat in gebied A.

- 3p **15** Geef de verklaring voor dat verschil in 'spoor netwerk' tussen gebied A en gebied B met behulp van de juiste atlaskaart en noem deze kaart.

Je verklaring moet een situatiebeschrijving en een algemene regel bevatten.

In veel Afrikaanse binnenstaten is de infrastructuur slecht ontwikkeld. Hiervoor zijn vaak dezelfde sociaalgeografische kenmerken verantwoordelijk.

- 2p **16** Geef voor de landen Zambia en Tsjaad twee gemeenschappelijke sociaalgeografische kenmerken, die mede oorzaak zijn van de slecht ontwikkelde infrastructuur in beide landen.

De binnenstaat Zambia kan geen optimaal gebruik maken van haar spoorwegverbindingen met de zeehavens aan de Atlantische Oceaan.

- 2p **17** Leg dit uit vanuit de politieke dimensie.

Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

Opgave 5 – Felle concurrentie tussen de containerhavens in Europa

Gebruik de bronnen 6 en 7 van het bronnenboekje.

Capaciteitsuitbreiding van havens en industrieterreinen en verbetering van de bereikbaarheid stuiten zeker in Nederland vaak op verzet. De dimensies economie en natuur botsen daarbij nogal eens. Zelfs binnen één dimensie zijn er botsingen van belangen mogelijk.

- 2p **18** Leg vanuit de politieke dimensie uit dat in Nederland belangen kunnen botsen als het gaat om uitbreiding van havens en verbetering van de bereikbaarheid.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

In West-Europa heeft Rotterdam als containerhaven vooral concurrentie van Hamburg en Antwerpen. De haven van Londen speelt als concurrent van Rotterdam geen rol.

- 1p **19** Waardoor is Londen als containerhaven geen concurrent van Rotterdam?

De havens in West-Europa en Zuid-Europa (bron 6) zijn verwikkeld in een hevige strijd om nieuw achterland.

- 2p **20** Leg dit uit met behulp van het begrip decompartmentering.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

Twee verschillende visies op de komst van het Deurganckdok in Antwerpen:

- De rijksoverheid vreest geduchte concurrentie voor Rotterdam na de opening van het Deurganckdok in de haven van Antwerpen.
- Distributiebedrijven zien met de komst van het Deurganckdok juist nieuwe mogelijkheden voor de haven van Rotterdam.

- 2p **21** Leg het verschil tussen deze twee visies uit en gebruik daarbij ook het begrip 'ruimtelijke schaal'.

Opgave 6 – De A73-Zuid en de regio Venlo

Gebruik bron 8 van het bronnenboekje.

Midden-Limburg wordt in de nabije toekomst beter bereikbaar dankzij een 42 kilometer lange snelweg: de rijksweg A73-Zuid. Deze weg, die van Venlo naar Echt loopt, zal een belangrijk onderdeel zijn van de noord-zuidverbinding in Limburg, waardoor andere wegen ontlast zullen worden. Vóór de aanleg is er een jarenlange discussie gevoerd of de weg op de westoever óf op de oostoever van de Maas zou worden aangelegd. Uiteindelijk is in 1995 gekozen voor aanleg op de oostoever.

- 2p **22** Geef twee argumenten voor aanleg van de A73-Zuid op de **westoever**.

De plannen voor de aanleg van de A73-Zuid stuiten aanvankelijk op veel verzet. Om een goede **ruimtelijke kwaliteit** van het leefmilieu te garanderen zijn, zo blijkt uit bron 8, enkele aanpassingen gedaan in de directe omgeving van deze nieuwe autoweg. Daarbij is met name gelet op de **belevingswaarde**. Naast deze belevingswaarde kent ruimtelijke kwaliteit nog twee aspecten.

- 2p **23** Om welke twee andere aspecten van ruimtelijke kwaliteit gaat het?

Stel dat een eigenaar van een nieuw te vestigen glastuinbouwbedrijf twijfelt over zijn locatiekeuze tussen twee greenports: het Westland of het gebied rond Venlo.

- 3p **24** Geef van drie locatiefactoren aan waarom deze voor een glastuinbouwbedrijf in het gebied rond Venlo gunstiger zijn dan in het Westland.

Opgave 7 – De Zuidwalvulkaan

Gebruik de bronnen 9 tot en met 11 van het bronnenboekje.

- 1p **25** Welke atlaskaart geeft het breukensysteem waarmee de ligging van de Zuidwalvulkaan is verbonden het duidelijkst weer?

Met behulp van bron 10 kan een schatting worden gemaakt van de ouderdom van de Zuidwalvulkaan.

- 1p **26** Tijdens welke legenda-eenheid van bron 10 is de Zuidwalvulkaan actief geweest?

Naast veel tijd en hoge druk moet voor het ontstaan en het vasthouden van aardgas de samenstelling van de ondergrond gunstig zijn. Hiervoor moet de ondergrond voldoen aan vier voorwaarden. Eén daarvan is de aanwezigheid van een gunstige structuur zoals een plooi in de gesteentelagen.

- 3p **27** Neem de cijfers 1, 2 en 3 uit onderstaand schema op je antwoordblad over en zet er de andere drie voorwaarden voor het ontstaan van aardgasvoorraden achter. Neem vervolgens de cijfers 4, 5 en 6 op je antwoordblad over en omschrijf hoe bij de boorlocatie Zuidwal aan elk van deze drie voorwaarden wordt voldaan.

Voorwaarden voor het ontstaan van aardgasvoorraden	Hoe wordt aan deze voorwaarden voldaan bij de locatie Zuidwal?
1:	4:
2:	5:
3:	6:

Sinds 2004 is aardgaswinning in de Waddenzee bij Ameland beperkt toegestaan. De Nederlandse overheid heeft dus gekozen voor aardgaswinning in eigen land, terwijl men ook gas uit Rusland had kunnen importeren.

- 2p **28** Geef voor deze keuze twee argumenten, één vanuit de economische dimensie en één vanuit de politieke dimensie.

Opgave 8 – El Niño

Gebruik bron 12 van het bronnenboekje.

De temperatuur van het oceaanoppervlak heeft een grote invloed op het ontstaan van hoge en lage drukgebieden boven de Grote Oceaan. Atlaskaart 180B (53e druk: 194B) toont de luchtdrukverdeling in januari.

- 4p **29** Geef in vier stappen de verklaring voor het op deze kaart getoonde verschil in luchtdruk tussen Indonesië en de westkust van Zuid-Amerika.
Vergelijk de situatie van het oceaanwater bij Indonesië en de westkust van Zuid-Amerika. Geef op basis van die situatiebeschrijving de algemene regels waarmee je de luchtdruk in beide gebieden kunt verklaren.

Tijdens een El Niño stroomt het warme water gedeeltelijk terug richting Zuid-Amerika. De verplaatsing van dit warme water zorgt ervoor dat de oostelijke passaatwinden worden afgezwakt.

- 2p **30** Leg uit waardoor de verplaatsing van het warme water leidt tot het afzwakken van de oostelijke passaatwinden.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

In een normale situatie (niet-El Niño situatie) is het westelijke kustgebied van Zuid-Amerika erg droog.

- 2p **31** Geef twee oorzaken voor de droogte aan de westkust van Zuid-Amerika in een normale situatie.

Uit onderzoek is gebleken dat bij een warmer wordend klimaat de effecten van El Niño waarschijnlijk niet veel zullen veranderen. Zo zal een temperatuurverhoging van het oceaanwater via een terugkoppelingsmechanisme in de atmosfeer worden tegengewerkt, waardoor de temperatuurafwijking zichzelf minder lang in stand kan houden.

Een eerste stap in dit terugkoppelingsmechanisme is het verdampen van meer water uit de oceaan bij hogere temperaturen.

- 2p **32** Beredeneer hoe de tweede en de derde stap van dit terugkoppelingsmechanisme zouden kunnen werken.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Opgave 9 – Platen tektoniek in Nieuw-Zeeland en omringend gebied

Gebruik de bronnen 13 tot en met 17 van het bronnenboekje.

- 2p **33** Neem de letters A en B uit bron 13 over op je antwoordblad en zet er de naam van het juiste type plaatgrens achter.

De meeste vulkanische activiteit in Nieuw-Zeeland is geconcentreerd in de vulkanische zone op het Noordereiland, aangegeven in bron 14.

- 2p **34** Leg met behulp van bron 14 uit waarom het vulkanisme juist daar is geconcentreerd.

Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

Bron 16 toont een opvallend spreidingspatroon van gesteenten van verschillende ouderdom op het Zuidereiland van Nieuw-Zeeland.

- 1p **35** Waardoor is dit opvallende spreidingspatroon ontstaan?

Gebruik de atlaskaarten 180B en D (53e druk: 194B en D).

Het Zuidereiland kan ingedeeld worden in twee gebieden met elk een verschillende rivierlengte en rivierdichtheid (bron 17).

- 2p **36** Leg uit hoe het verschil in **rivierlengte** tussen de twee gebieden is ontstaan.

Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

- 2p **37** Leg uit hoe het verschil in **rivierdichtheid** tussen de twee gebieden is ontstaan.

Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.